

scite Dominum in fractione panis. Quis enim alter idoneus? Non equidem ego mihi istud temere arrogaverim. Sic spectetis ad me, ut ex me non expectetis. Nam et ego unus sum de expectantibus, mendicans et ipse vobiscum cibum animæ meæ, alimoniam spiritus. Reverta pauper et inops pulso ad eum, qui aperit et nemo claudit, super sermonis hujus profundissimo sacramento. Oculi omnium in te sperant, Domine. Parvuli petierunt panem; non est qui frangat eis; speratur id a benignitate tua. O piissime, frange esurientibus panem tuum, meis quidem, si dignaris, manibus; sed tuis viribus.

5. Dic, quæso, nobis, a quo, de quo, ad quemve dicitur: *Osculetur me osculo oris sui?* (*Cant. i, 1.*) aut quale est istud ita subitaneum, et factum repente de medio sermonis exordium? Sic quippe in verba prorumpit, quasi quempiam loquentem præmiserit, cui consequenter respondentem et hanc introducat personam, quæcunque est ipsa quæ osculum flagitat. Deinde si se osculari a nescio quo vel petit, vel præcipit; cur signanter et nominatim ore, et ore suo; quasi aliud quam os, aut alienum, et non potius suum, exhibere sibi soleant osculantes? Quamquam ne hoc quidem dicit: *Osculetur me ore suo*: sed aliud profecto inusitatus: *Osculo*, inquit, *oris sui*. Et quidem jucundum eloquium, quod ab osculo principium sumit, et blanda ipsa quædam Scripturæ facies facile afficit et allicit ad legendum, ita ut quod in ea latet, delectet etiam cum labore investigare, nec fatiget inquirendi forte difficultas, ubi eloquii suavitas mulcet. Verum quem non valde attentum faciat istiusmodi principium sine principio, et novitas locutionis in veteri libro? Unde constat hoc opus non humano ingenio, sed Spiritus arte ita compositum, ut quamvis difficile intellectu, sit tamen inquisitu delectabile.

6. Sed quid? titulum præterimus? Non oportet ne unum quidem iota (*Matth. v, 18*), quando et minutias jubemur colligere fragmentorum, ne pereant (*Joan. vi, 12*). Titulus talis est: Incipiunt Cantica canticorum Salomonis. Observa in primis Pacifici nomen, quod est Salomon, convenire principio libri, qui incipit a signo pacis, id est ab osculo; simulque advertet hujuscemodi principiis solas ad hanc intelligendam scripturam mentes invitari pacificas, quæ sese jam a vitiorum vindicare perturbationibus et curarum tumultibus prævalent.

7. Dehinc ne hoc quoque otiosum putes, quod non simpliciter Cantica, sed Cantica canticorum habet inscriptio. Multa quippe legi cantica in Scripturis, et nullum illorum memini taliter appellari. Cecinit Israel carmen Domino, quod gladium pariter et jugum **1269** evaserit Pharaonis, gemino maris mirabiliter liberatus simul et vindicatus obsequio. Non tamen quod cecinit, dictum est Canticum can-

(158) Addit codex Cisterciensis, quæ cantica per singulos profectus cantare debeamus: Quod lemma esse videtur.

ticorum; sed, si bene recolo: *Cecinit*, ait Scriptura, *Israel carmen hoc Domino* (*Exod. xv, 1*). Cecinit etiam Debbora (*Judic. v, 1*), cecinit et Judith (*Judith. xvi, 1*), cecinit et mater Samuelis (*I Reg. ii, 1*); prophetæ quoque aliqui cecinerunt, et nemo eorum legitur appellasse canticum suum Cantica canticorum. Sane omnes, ni fallor, cecinisse reperies pro quocunque suo, suorumve percepto commodo: verbi gratia, pro obtentu victoriæ, pro evasione periculi, aut pro concupiæ rei qualiscunque adepto beneficio. Ita ergo plerique cecinerunt, singuli pro singulis causis, ne ingrati divinis beneficiis invenirentur, juxta illud: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei* (*Psal. xlviii, 19*). At vero rex iste Salomon, sapientia singularis, sublimis gloria, rebus affluens, pace securus, nullius talium eguisse cognoscitur, pro quo accepto ista decantare libuerit. Sed nec Scriptura ipsa sui uspiam tale aliquid significare videtur.

8. Itaque divinitus inspiratus, Christi et Ecclesiæ laudes, et sacri amoris gratiam, et æterni connubii cecinit sacramenta; simulque expressit sanctæ desiderium animæ, et epithalamii carmen, exultans in spiritu, jucundo composuit eulogio, figurato tamen. Nimirum velabat et ipse instar Moysi faciem suam (*Exod. iii, 6*), non minus forsitan in hac parte fulgentem, eo quod illo adhuc in tempore nemo, aut rarus erat, qui revelata facie gloriam istam speculari sufficeret. Igitur pro sui excellentia reor nuptiale hoc carmen hujusmodi titulo præsignitum [*alias præsignatum*], ut merito Cantica canticorum singulariter appelletur, sicut is quoque cui canitur, singulariter est dictus: *Rex regum, et Dominus dominantium* (*I Tim. vi, 15*).

9. Cæterum vos, si vestram experientiam advertatis (158), nonne in victoria, qua vicit mundum fides vestra, et in exitu vestro de lacu miseriæ et de luto fæcis, cantastis et ipsi Domino canticum novum, qui mirabilia fecit? Rursus cum adjecit primum supra petram statuere pedes vestros, et dirigere gressus vestros; puto quod et tunc nihilominus pro indulta novitate vitæ immisissum sit in os vestrum canticum novum, carmen Deo nostro. Quid cum poenitentibus vobis non solum peccata dimisit, sed insuper promisit et præmia; non multo magis spe gaudentes futurorum honorum, cantastis in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini? At si cui forte vestrum clausum vel obscurum aliquid de Scripturis interdum eluxerit, tunc prorsus necesse est pro percepta cælestis panis alimonia divinas mulceat aures in voce exultationis et confessionis sonus epulantis. Sed et in quotidianis exercitiis et bellis, quæ nulla hora pie in Christo viventibus desunt a carne, a mundo, a diabolo, sicut militiam esse vitam hominis super terram (*Job. vii, 1*) incessanter experimini in vobismet ipsis, quotidiana necesse est cantica pro assecutis vi-

ctoriis innovari. Quoties tentatio superatur, aut vitium subjugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus insidiantis deprehenditur, aut annosa et inveterata quæcunque animæ passio semel perfecteque sanatur, aut multum diuque cupita et sæpius petita virtus tandem aliquando Dei munere obtinetur, quid nisi toties, juxta prophetam, personat gratiarum actio et vox laudis (*Isai. LI, 3*), et ad singula quæque beneficia benedicitur Deus in donis suis? Alioquin ingratus reputabitur, cum discussio venerit, qui non poterit dicere Deo: *Cantabiles mihi erant justificationes tue in loco peregrinationis meæ* (*Psal. cxviii, 54*).

10. Arbitror vos in vobis ipsis illa jam recognoscere, quæ in psalterio, non Cantica canticorum, sed Cantica Graduum appellantur, eo quod ad singulos profectus vestros, juxta ascensiones quas quisque in corde suo disposuit, singula sint cantica deprecanda ad laudem et gratiam promoventis. Quoniam modo impleatur aliter ille versiculus non video: *Vox exultationis et salutis in tabernaculis justorum* (*Psal. cxvii, 15*); aut certe Apostoli illa pulcherrima saluberrimamque exhortatio: *In psalmis, hymnis, 1270 et canticis spiritualibus cantantes, et psallentes in cordibus vestris Domino* (*Ephes. v, 19*).

11. Sed est canticum, quod sui singulari dignitate et suavitate cunctis merito quæ memoravimus, et si qua sunt alia, antecellit: et jure hoc appellaverim Canticum canticorum, quia cæterorum omnium ipsum est fructus. Istiusmodi canticum sola unctio docet, sola addiscit experientia. Experti recognoscant, inexperti inardescant desiderio, non tam cognoscendi, quam experiendi. Non est enim strepitus oris, sed júbilus cordis; non sonus labiorum, sed motus gaudiorum; voluntatum, non vocum consonantia. Non auditur foris, nec enim in publico personat: sola quæ cantat audit, et cui cantatur, id est sponsa et sponsus. Est quippe nuptiale carmen, exprimens castos jucundosque complexus animorum, morum concordiam, affectuumque consentaneam ad alterutrum charitatem.

12. Cæterum non est illud cantare seu audire animæ puerilis et neophytæ adhuc, et recens conversæ de sæculo, sed propectæ jam et eruditæ mentis; quæ suis nimirum profectibus, Deo promovente, in tantum jam creverit, quatenus ad perfectam ætatem, et ad nubes quodam modo pervenerit annos, annos dico meritum, non temporum; facta nuptiis cælestis sponsi idonea, qualis denique suo loco plenius describetur. Sed præterit hora, qua nos exire urget ad opera manuum et paupertas et institutio regularis. Cras in nomine Domini quod cœperamus prosequemur de osculo, quia de titulo hodiernus sermo nos expedit.

SERMO II.

De Incarnatione Christi per patriarchas et prophetas nuntiata, et ardentissime ab eis expectata.

1. Ardorem desiderii Patrum suspirantium Christi in carne præsentiam frequentissime cogitans, com-

purior et confundor in memetipso; et nunc vix continue lacrymas, ita pudet teporis torporisque miserabilium temporum horum. Cui namque nostrum tantum ingerat gaudium gratiæ hujus exhibitio, quantum sanctis veteribus accenderat desiderium promissio? Ecce enim quam multi in hac ejus, quæ proxime celebranda est, Nativitate gaudebunt! sed utinam de nativitate, non de vanitate! Illorum ergo desiderium flagrans et piæ expectationis affectum spirat mihi vox ista: *Osculetur me osculo oris sui* (*Cantic. i, 1*). Senserat nimirum in spiritu, quisquis tunc spiritualis esse poterat, quanta foret gratia diffusa in labiis illis. Propterea loquens in desiderio animæ aiebat, *Osculetur me osculo oris sui*; nimirum omnimodis, cupiens tantæ suavitatis participio non fraudari.

2. Dicebat enim perfectus quisque: Quo mihi ora hæc seminiverbia prophetarum? Ipse potius speciosus forma præ filiis hominum, ipse me osculetur osculo oris sui. Non audio jam Moysen: impedioris siquidem linguæ factus est mihi (*Exod. iv, 10*). Isaie labia immunda sunt (*Isai. vi, 5*): Jeremias nescit loqui, quia puer est (*Jerem. i, 6*): et Prophetæ omnes elingues sunt. Ipse, ipse quem loquuntur, ipse loquatur: ipse me osculetur osculo oris sui. Non in eis jam, aut per eos loquatur mihi, quoniam tenebrosa aqua in nubibus aeris: sed ipse me osculetur osculo oris sui, cujus gratiosa præsentia, et admirandæ fluente doctrinæ fiant in me fons aquæ salientis in vitam æternam. Quem unxit Pater oleo lætitiæ præ consortibus suis (*Psal. xlv, 8*), nunquid non ex ipso mihi uberius infunditur gratia? si tamen dignetur me osculari osculo oris sui. Cujus utique sermo vivus et efficax osculum mihi est, non quidem conjunctio labiorum, quæ interdum pacem mentitur animorum; sed plane infusio gaudiorum, revelatio secretorum, mira quædam et quodam modo indiscreta commixtio superni luminis et illuminatæ mentis. Adhærens quippe Deo, unus spiritus est (*I Cor. v, 17*). Merito proinde visiones et somnia non recipio, figuras et ænigmata nolo; ipsas quoque angelicas fastidio species. **1271** Quippe et ipsos longe superat Jesu meus specie sua et pulchritudine sua. Non ergo alium sive angelum, sive hominem, sed ipsum peto osculari me osculo oris sui. Nec sane præsumo me osculatum iri ab ore ipsius (est enim hoc assumpti hominis unice felicitatis et prærogativæ singularis); sed humiliter ab osculo oris sui peto me osculari, quod commune utique est multorum, qui discere possunt, *Et nos omnes de plenitudine ejus accepimus* (*Joan. i, 16*).

3. Intendite. Sit os osculans, Verbum assumens; osculatum, caro quæ assumitur: osculum vero, quod pariter ab osculante et osculato conficitur, persona ipsa scilicet ex utroque compacta, mediator Dei et hominum homo Christus Jesus. Hac ergo ratione sanctorum nemo dicere præsumebat, Osculetur me ore suo; sed tantum, Osculo oris sui: ipsi sane servantes prærogativam istam, cui singulariter semel-

que os Verbi impressum tunc est, cum ei se corporaliter plenitudo omnis divinitatis indulsit. Felix osculum, ac stupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur, sed Deus homini unitur. Et ibi quidem contactus laborum complexum significat animorum: hic autem confederatio naturarum divinis humana componit, quæ in terra sunt, et quæ in cælis pacificans. *Ipsa est enim pax nostra, qui fecit utraque unum* (Ephes. II, 14). Ad hoc igitur osculum sanctus quisque antiqui temporis suspirabat; eo quod jucunditatem et exultationem thesaurizari super eum, et thesauros omnes sapientiæ et scientiæ in ipso absconditos præsentirent (Coloss. II, 3), cuperentque et ipsi de plenitudine ejus accipere.

4. Sentio, placet vobis quod dicitur: sed accipite et alium sensum. Non latuit sanctos et ante adventum salvatoris, Deum super mortalium genus cogitare cogitationes pacis (Jerem. XXIX, 11). Nec enim faceret verbum super terram, quod non revelaret servis suis prophetis (Amos III, 7). Erat tamen verbum hoc absconditum a multis (Luc. XVIII, 34). Fuit namque in tempore illo rara fides in terris, et tenuis admodum spes in pluribus quoque illorum qui expectabant redemptionem Israel. Qui vero præsciebant, ipsi et prædicebant Christum in carne venturum, et cum ipso pacem. Unde quidam eorum: *Et pax erit, inquit, in terra nostra, cum venerit* (Mich. V, 5). Imo per ipsum Dei gratiam homines recuperatos cum omni fiducia, sicut divinitus acceperant, prædicebant. Quod et præcursor Domini Joannes suo tempore impletum agnovit, et perhibuit: *Gratia, inquit, et veritas per Jesum Christum facta est* (Joan. I, 17): et ita verum esse omnis nunc Christianus populus experitur.

5. Cæterum illis prænuntiantibus pacem, moram autem faciente auctore pacis, nutabat populi fides, dum non erat qui redimeret, neque qui salvum faceret. Itaque causabantur homines moras, quod illo toties nuntiatus necdum veniret princeps pacis, sicut locutus fuerat per os sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum ejus: et suspectas habentes promissiones, signum promissæ reconciliationis, quod est osculum, flagitabant; ac si nuntiis pacis unus quilibet de populo responderet. Quousque tollitis animas nostras? Jam olim prædicatis pacem, et non venit; promittitis bona, et adhuc turbatio. Ecce hoc ipsum multifarie, multisque modis et angeli patribus, et patres nostri annuntiarunt nobis dicentes: *Pax, pax; et non est pax* (Jerem. VI, 14). Si mihi vult esse personam Deus, quod de suæ beneplacito voluntatis tam crebra jam legatione respondet, nec exhibet; osculetur me osculo oris sui, sicque in signo pacis faciat de pace securum. Nam verbis jam quomodo credam? Opus magis est opere verba firmari. Probet veridicos nuntios suos Deus si tamen nuntii ejus sunt, et sequatur eos ipse, ut

(159) Sic legebatur olim in Bibliis ante Romanam Sixti correctionem. Septuaginta habent, τὰς πόρτας.

sæpius promiserunt, quia sine ipso possunt facere nihil. Misit puerum, tulit baculum, et necdum est vox neque vita (IV Reg. IV, 29-31). Non surgo, non suscitator, non excutior de pulvere, non respiro in spem, si non propheta ipse descendat, et osculetur me osculo oris sui.

6. Huc accedit, quod is qui nostrum proficitur se **1272** mediatorem ad Deum, Dei Filius est, et Deus est (I Tim. II, 5). Et quid est homo ut innolescat ei, aut filius hominis ut reputet eum? Quæ mihi fiducia, ut tantæ me audeam credere majestati? Unde, inquam, terra et cinis præsumo Deum curam habere mei? Ad hæc diligit Patrem suum, me vero opus non habet, honorum meorum non eget. Unde ergo constabit mihi, quod mediator meus in parte nequaquam sit? Tamen si vere, ut dicitis, decrevit misereri Deus, cogitatque ut complicitior sit adhuc; statuat testamentum pacis, et fœdus perpetuum feriat mihi in osculo oris sui. Ut quæ procedunt de labiis suis, non faciat irrita; exinaniat se, humiliet se, inclinet se, et osculetur me osculo oris sui. Ut ex æquo partibus congruens mediator neutri suspectus sit, Deus Filius Dei fiat homo, fiat filius hominis, et certum me reddat in hoc osculo oris sui. Securus suspicio mediatorem Dei Filium, quem agnosco et meum. Minime plane jam mihi suspectus erit: frater enim et caro mea est. Puto enim, spernere me jam non poterit, os de ossibus meis, et caro de carne mea.

7. Ita ergo vetus querela sacrosanctum osculum, id est incarnandi Verbi mysterium, exigebat, dum longa et molesta expectatione fatigata fides deficeret, et infidelis populus adversus promissam Dei victus tædio murmuraret. Adinventio mea est, si non hoc idem et vos recognoscitis de Scripturis. Inde profecto erant querulæ illæ et plenæ murmure voces: *Manda, remanda; Expecta, reexpecta, Modicum ibi, modicum ibi* (Isai. XXVIII, 10). Inde anxie illæ et plenæ pietate preces: *Da mercedem, Domine, sustinentibus te, ut propheta tui fideles inveniantur*. Item: *Suscita, Domine, preces* (159); *quas locuti sunt in nomine tuo prophetae priores* (Eccli. XXXVI, 18, 17). Inde blandæ illæ et plene consolatione promissiones: *Ecce apparebit Dominus, et non mentietur: si moram fecerit, exspecta eum; quia veniens veniet, et non tardabit* (Habac. II, 3). Item: *Prope est ut veniat tempus ejus, et dies ejus non elongabuntur* (Isai. XIV, 1). Et ex persona promissi: *ecce ego, inquit, declino in vos ut flumen pacis, et ut torrens inundans gloriæ gentium* (Isai. LXVI, 12). In quibus verbis satis apparet et prædicatorum instantia, et diffidentia populorum. Sic itaque et plebs murmurabat, et fides nutabat; et, juxta Isaie vaticinium: *Angeli pacis amare flebant* (Isai. XXXIII, 7).

Ne ergo universum genus humanum, moram faciente Christo, desperatione periret, dum se contemni

suspicaretur infirma mortalitas, suæque reconciliationis eum Deo de gratia toties repromissa diffideret; sancti qui de spiritu certi erant, certitudinem de carnis præsentia exoptabant, ac signum reformandæ pacis propter pusillanimes et incredulos omni instantia requirebant.

8. O radix Jesse, qui stas in signum populorum! (Isai. XI, 10.) Quam multi reges et prophetae voluerunt te videre, et non viderunt! Felix tamen ex omnibus Simeon, cujus senectus in misericordia uberi! Is nempe exultavit ut videret desiderii signum: et vidit, et gavisus est; acceptoque osculo pacis in pace dimittitur, ante tamen aperte pronuntians. Jesus esse natum in signum, cui contradicendum erat (Luc. II, 25-35). Omnino ita fuit. Contradictum est exorto signo pacis, sed ab his qui oderunt pacem: **B** nam pax hominibus bonæ voluntatis, malevolis autem petra scandali, et lapis offensionis (*ibid.*, 14). Herodes denique turbatus est, et omnis Jerosolyma cum illo (*Matth.* II, 3): siquidem in propria venit et sui eum non receperunt (*Joan.* I, 11). Felices illi in sua pernoctatione pastores, qui signi hujus visione digni habitii sunt. Jam tunc se abscondebat a sapientibus et prudentibus, et revelabat parvulis. Et Herodes videre voluit; sed quia non bona voluntate, non meruit, pacis siquidem signum erat, datum tantum hominibus bonæ voluntatis; Herodi vero et similibus ejus non dabitur nisi signum Jonæ prophetae. Porro ad pastores: *Et hoc, ait angelus vobis signum; vobis humilibus, vobis obedientibus, vobis non alta sapientibus, vobis vigilantibus, et in lege Dei meditantibus die ac nocte: Hoc, inquit, vobis signum*. Quod? Quod angeli promittebant, quod **1273** populi requirebant, quod prophetae prædixerant, hoc fecit Dominus nunc, et ostendit vobis, in quo recipiant increduli fidem, pusillanimes spem, perfecti securitatem. Hoc ergo vobis signum. Cujus rei signum? Indulgentiæ, gratiæ, pacis, et pacis cujus non erit finis. Hoc est ergo signum: *Invenietis infantem pannis quidem involutum, et positum in præsepio* (Luc. II, 12). Deus est tamen in ipso mundum reconcilians sibi (II Cor. V, 19.) Moriatur propter peccata vestra, et resurget propter justificationem vestram, ut justificati per fidem, pacem habeatis ad Deum (*Rom.* IV, 25; V, 1). Hoc signum pacis propheta quondam regi Achaz proponebat petendum a Domino Deo suo, sive in excelso supra, sive in inferno deorsum. Sed impius rex recusavit (*Isai.* VII, 11, 12), non credens miser quod in signo hoc ima summis in pace socianda essent: quatenus et inferi Domino descendente saluti, in osculo sancto signum pacis et ipsi recipiant; et superni spiritus id ipsum nihilominus, cum ad cælos redierit, æterna suavitate participent.

9. Sermo finiendus est: sed ut quod in eo disputatum est, brevi recolligam summa, patet hoc sanctum osculum duabus ex causis necessarie indultum mundo, ut et infirmis faceret fidem, et desiderio

satisfaceret perfectorum: porro ipsum osculum esse non aliud quam mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

SERMO III.

De osculo pedis, manus et oris Domini, etc.

1. Hodie legimus in libro experientiæ. Convertimini ad vos ipsos, et attendat unusquisque conscientiam suam super his quæ dicenda sunt. Explorare velim, si cui unquam vestrum ex sententia dicere datum sit: *Osculetur me osculo oris sui* (Cantic. I, 1). Non est enim cujusvis hominum ex affectu hoc dicere; sed si quis ex ore Christi spirituale osculum vel semel accepit, hunc proprium experimentum profecto sollicitat, et repetit libens. Ego arbitror neminem vel scire posse quid sit, nisi qui accipit: est quippe manna absconditum; et solus qui edit, adhuc esuriat. Est fons signatus, cui non communicat alienus; sed solus qui bibit, adhuc sitiet. Audi expertum, quomodo requirit. *Redde mihi, inquit, lætitiā salutaris tui* (Psal. L, 14). Minime ergo id sibi arroget mei similis anima, onerata peccatis, suæque adhuc carnis obnoxia passionibus, quæ suavitate spiritus necdum senserit, interorum ignara atque inexperta penitus gaudiorum.

2. Ostendo tamen ei quæ hujusmodi est, locum in salutari sibi congruentem. Non temere assurgat ad os serenissimi sponsi, sed ad pedes severissimi Domini mecum pavida jaceat, et cum publicano terram tremens non cælum aspiciat (Luc. XVIII, 13), ne confusa in luminaribus cæli facies assueta tenebris opprimatur a gloria atque insolitis reverberata splendoribus majestatis, densioris rursus cæcitate caliginis obvolvatur. Non tibi, o quæcunque es talis anima, non tibi ille locus vilis aut despicibilis videatur, ubi sancta peccatrix peccata deposuit, induit sanctitatem. Ibi Æthiopissa mutavit pellem, et in novum restituta candorem, jam tunc fiducialiter veraciterque respondebat exprobrantibus sibi verbum: *Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem* (Cantic. I, 4). Miraris quam id arte potuerit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Flevit amare, et de intimis visceribus longa suspiria trahens, salutaribus intra se succussa singultibus, felleos humores evomuit. Cælestis medicus celerrime subvenit: quia velociter currit sermo ejus (Psal. CXLVII, 15). Nunquid non potio est sermo Dei? Est utique, et fortis et vehemens, et scrutans corda et renes (Psal. VII, 10). Denique *sermo Dei vivus et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum* (Hebr. IV, 12). Hujus ergo beatæ præsentis exemplo **1274** prosternere et tu, o misera, ut desinas esse misera; prosternere et tu in terram; amplectere pedes, placa oculis, riga lacrymis, quibus tamen non illum laves, sed te, et fias una de grege tonsarum quæ ascendunt de lavacro (Cantic. IV, 2); ita sane tu

suffusum pudore ac mœrore vultum non ante sustolere audeas quam audias, et ipsa : *Dimittuntur tibi peccata tua* (Luc. vii, 37-48); quam audias : *Consurge, consurge, captiva filia Sion; consurge, excutere de pulvere* (Isai. lxi, 1, 2).

3. Sumpto itaque ad pedes primo osculo, nec sic quidem præsumes statim ad osculum oris assurgere, sed erit tibi gradus ad ipsum medium quoddam aliud osculum, quod secundo loco ad manum accipies : de quo et talem accipe rationem. Si dixerit mihi Jesus : *Dimittuntur tibi peccata tua*; nisi ego peccare desiero, quid proderit? Exui tunicam meam; si reinduero eam, quantum profeci? Si rursus pedes meos, quos laveram, inquinavero, nunquid aliquid lavisse valebit? Sordens omni genere vitiorum jacui diu in luto fecis; sed erit sine dubio recedenti, quam jacenti deterius. Denique qui me sanum fecit, ipsum mihi dixisse recorder : *Ecce sanus factus es, vade, jam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat* (Joan. v, 14). Qui autem dedit voluntatem penitendi, opus est ut addat et continendi virtutem; ne iterem penitenda, faciamque novissima mea pejora prioribus. Væ enim mihi etiam penitenti, si statim subtraxerit manum, sine quo nihil possum facere. Nihil inquam, quia nec penitere, nec continere. Audio proinde, quod consult Sapiens : *Verbum, inquit, in oratione ne iteres* (Eccli. vii, 15). Paveo et quod iudex intentat arbori non facienti fructum bonum (Matth. iii, 10). Pateor pro hujusmodi non sum omnino contentus priori gratia, qua jam malorum, sum penitens, nisi et secundam accepero, ut videlicet dignos faciam penitentia fructus; et deinceps non revertar ad vomitum.

4. Hoc ergo restat mihi prius petendum et accipiendum, quam præsumam altiora et sacratoriâ contingere. Nolo repente fieri summus; paulatim proficere volo. Quantum displicet Deo impudentia peccatoris, tantum penitentis verecundia placet. Citius placas eum, si mensuram tuam servaveris, et altiora te non quæsieris. Longus saltus et arduus est de pede ad os, sed nec accessus conveniens. Quid enim? recenti adhuc respersus pulvere, ora sacra continges? heri de luto tractus, hodie vultui gloriae præsentaris? Per manum tibi transitus sit. Illa prius te tergat, illa te erigat? Quomodo erigat? Dando unde præsumas. Quid istud? Decor continentia, et digni penitentia fructus, quæ sunt opera pietatis. Hæc te de stercore erigent in spem audeodi potiora. Sane accipiendo donum, osculare manum : hoc est, non tibi, sed nomini ejus da gloriam. Da semel, et da iterum, tum pro donatis criminibus, tum pro collatis virtutibus. Aut certe videto unde munias frontem contra ictus istos : *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* (I Cor. iv, 7.)

5. Jam tandem in oculis duobus geminum habens divinae dignationis experimentum, forsitan non confunderis præsumere sanctiora. Quantum quippe crescis in gratiam, tantum et in fiduciam dilataris.

A Inde fit, ut et ames ardentius, et pulses fidentius pro eo quod tibi deesse sentis. Porro pulsanti aperietur. Jam summum illud, quodcumque est summæ dignationis et miræ suavitalis osculum, credo non negabitur sic affecto. Hæc via, hic ordo. Primo ad pedes procidimus, et ploramus coram Domino qui fecit nos, ea quæ fecimus nos. Secundo manum quærimus sublevantis, et roborantis genua dissoluta. Postremo cum ista multis precibus et lacrymis obtinemus, tum demum audemus forsitan ad ipsum os gloriae caput attollere, pavens et tremens dico, non solum speculandum, sed etiam osculandum; quia spiritus ante faciem nostram Christus Dominus, cui adhærentes in osculo sancto, unus spiritus ipsius dignatione efficitur.

B 1275 6. Tibi, Domine Jesu, tibi merito dixit cor meum : Exquisivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram. Nempe auditam fecisti mihi mane misericordiam tuam, cum jacenti primum in pulvere, tuaque deosculanti reverenda vestigia, quod male vixeram remisisti. Porro in progressu diei lætificasti animam servi tui, cum deinde in osculo manus etiam bene vivendi gratiam indulxisti. Et nunc quid restat, o bone Domine, nisi ut jam in plenitudine lucis, in fervore spiritus ad oris quoque osculum dignanter admittens, adimpleas me lætitia cum vultu tuo? Indica mihi, o suavissime, o serenissime, indica mihi ubi pascis, ubi cubas in meridie. Fratres, bonum est nos hic esse; sed ecce advocat nos diei malitia. Hi siquidem, qui modo supervenisse nuntiantur, gratum cogunt rumpere magis quam finire sermonem. Ego exibo ad hospites, ne quid desit officiis ejus, de qua loquimur, charitatis, ne forte et de nobis audire contingat : *Dicunt enim, et non faciunt* (Matth. xxiii, 3). Vos orate interim, ut voluntaria oris mei beneplacita faciat Deus ad vestram ipsorum ædificationem, et laudem et gloriam nominis sui.

SERMO IV.

De triplici profectu animæ, qui fit per osculum pedis, manus, et oris Domini.

A 1. Triplicem quemdam animæ profectum sub nomine trium osculorum sermo hesternus complexus est. Nunquid excidit vobis? Is mihi hodierna disputatione prosequendus erit, prout parare dignabitur in dulcedine sua pauperi Deus. Diximus, si recolitis, illa oscula sumi ad pedes, ad manum, ad os, singula singulis referentes. In primo sane primordia dedicantur nostræ conversionis; secundum autem proficientibus indulgetur : porro tertium sola experitur, et rara perfectio. Ab hoc solo, quod ultimum positum est, sumpsit exordium Scriptura ista quam tractare suscepimus, et ipsius causa reliqua duo a nobis adjuncta sunt. An vero necessarie vos judicabit. Puto enim, facies ipsa eloquii facile admonet et ista requirere. Mirum vero si non et vos advertitis, oportere revera esse aliud, sive alia oscula, a quibus illud oris distinguere voluit qui dixit : *Osculetur me osculo oris sui* (Cant. i, 1). Cur enim, cum sufficere

poterat dixisse simpliciter, *osculetur me*; præter morem tamen usumque loquendi, distincte et signanter adjecit, *osculo oris sui*, nisi ut ostenderet ipsum, quod petebat osculum, summum esse, non solum? Nonne denique ita invicem loquimur : Osculare me; vel : Da mihi osculum : et nemo sequitur ut dicat Ore tuo, sive, Osculo oris tui? Quid? alterutrum osculari parantes, num versus invicem ora tendimus, quæ tamen ab invicem non requirimus nominatim? Denique qui narrat, verbi gratia, a Domino susceptum in osculo proditorum : *Et osculatus est, ait, eum* (Marc. xiv, 45); nec addidit : Ore suo, vel, Osculo oris sui. Sic nimirum omnis et qui scribit, et qui loquitur consuevit. Sunt ergo hi tres animarum affectus, sive profectus, expertis duntaxat satis noti et manifesti, cum aut de actis malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut ipsius etiam indultoris et benefactoris sui præsentiam, eo quidem modo quo in corpore fragili possibile est, obtinent intueri.

2. Cæterum primum et secundum qua ratione oscula nominaverim, manifestius accipite. Osculum, pacis indicium esse omnes novimus. Porro autem si, ut Scriptura loquitur, *peccata nostra separant inter nos et Deum* (Isai. lix, 2), tollatur de medio quod interest, et pax est. Cum ergo satisfacimus, ut, ablato quod separat peccato, reconciliemur; indulgentiam quam recipimus, quid nisi quoddam osculum dixerim pacis? Idque interim non alibi, quam ad pedes sumendum. Humilis quippe et verecunda debet esse satisfactio, qua emendatur superba transgressio.

3. At cum etiam ad vivendum emendatius, Deoque 1276 dignius conversandum, placita quadam amplioris gratiæ familiaritate donamur; ampliori fiducia caput jam levamus de pulvere, largitoris, ut assolet, manum osculaturi; si tamen de accepto munere non nostram, sed auctoris gloriam quærimus, eique sua dona, et non nobis ascribimus. Alioquin si in te, et non magis in Domino gloriaris, propriam profecto et non Domini manum osculari convinceris : quod, juxta beati Job sententiam, *est iniquitas maxima, et negatio in Deum* (Job. xxxi, 28). Si ergo, ad Scripturæ testimonium, propriam gloriam querere, propriam est osculari manum; profecto qui dat gloriam Deo, Dei dicitur non incongrue manum osculari. Et in hominibus quidem ita esse videmus, servos videlicet offensorum dominorum osculari solere pedes, cum ab ipsis veniam petunt; et pauperes divitum manus, cum ab eis munus accipiunt.

4. Verum quia spiritus est Deus (Joan. iv, 24), et nullis simplex illa substantia membris distincta corporeis; erit forsitan qui nullatenus de illo recipiat tale aliquid, sed a me sibi Dei manus vel pedes flagitet demonstrari, sicque probari quod de osculo pedum manusve definio. Sed quid, si et ego vicissim ab ipso meo seiscitatore de ore quoque Dei requisero, quatenus quod de oris osculo Scriptura lo-

A quitur, ad Deum pertinere demonstret? Nempe aut cum isto simul et illa habet, aut cum illis pariter et isto caret. Sed enim et os habet Deus, quo docet hominem scientiam; et manum habet, qua dat escam omni carni; et pedes habet, quorum terra scabellum est, ad quos nimirum peccatores terræ conversi atque humiliati satisfaciunt. Hæc, inquam, habet Deus omnia per effectum, non per naturam. Invenit profecto apud Deum verecunda confessio, quo se humiliando dejiciat; et prompta devotio, ubi se innovando quiescat; et jucunda contemplatio, ubi excedendo quiescat. Omnia omnibus est qui omnia administrat, nec quidquam est omnium proprie. Nam, quod in se est, lucem habitat inaccessibilem (I Tim. vi, 16), et pax ejus exsuperat omnem sensum (Philipp. iv, 7); et sapientiæ ejus non est numerus (Psal. cxlvi, 5), et magnitudinis ejus non est finis (Psal. cxliv, 3); nec potest eum videre homo ut vivat (Ecod. xxxiii, 20). Non quod longe ab unoquoque sit qui esse omnium est, sine quo omnia nihil : sed, ut tu plus mireris, et nil eo præsentius, et nil incomprehensibilis. Quid nempe cuique rei præsentius, quam esse suum? Quid cuique tamen incomprehensibilis, quam esse omnium? Sane esse omnium dixerim Deum, non quia illa sunt quod est ille; sed quia ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia (Rom. xi, 36). Ecce est ergo omnium quæ facta sunt ipse factor eorum, sed causale, non materiale. Tali proinde modo dignatur illa majestas suis esse creaturis, omnibus quidem quod sunt : animantibus autem quod et vivunt; porro ratione utentibus lux, recte vero utentibus virtus, vincentibus gloria.

5. Et in his omnibus creandis, gubernandis, administrandis, movendis, promovendis, inovandis, firmandis, nullis corporeis indiget instrumentis, qui omnia solo verbo et corpora creavit, et spiritus. Animæ corporibus et corporeis egent sensibus, quibus sibi invicem innotescant, et valeant. At non ita omnipotens Deus, qui de sola voluntate celeris suppetit efficientia tam creandis rebus, quam ordinandis prout voluerit. Valet qui vult, quantum vult, et absque corporalium officio, obsequiove membrorum. Quid? ad intuenda quæ condidit ipse, putas sibi requirat corporei sensus adjutorium? Nihil omnium omnino latet, aut effugit lucem ubique præsentem; nec tamen ut agnoscat aliquid, necessarium habet renuntiantis sensus ministerium. Nec solum universa noscit sine corpore, sed et innotescit mundis corde sine corpore. Dico autem idem latius, ut planius fiat. Sed forte quia finiendi jam sermonis angustia non admittit, consilii magis est ut in crastinum differamus.

1277 SERMO V.

De quatuor generibus spirituum, videlicet Dei, angeli, hominis et pectoris.

1. Quatuor spirituum genera nota sunt vobis, pectoris, noster, angelicus, et qui condidit istos. Non est ex omnibus, cui sive propter se, sive propter